

דמותו של בר כוכבא

ל"ג בעומר – הרבה פנים לה: יום ההילולא של ר' שמעון בר יוחאי, היום שתלמידי רבי עקיבא הפסיקו למות; יום הראשון שהמן התחיל לרדת במדבר (המצות החזיקו להם שלשים יום, ואחר כך הלכו שלשה ימים בלא לחם). אכן במגילות בר כוכבא כתוב שביום יח באייר, שהוא ל"ג בעומר היה ניצחון גדול לצבאו של בר כוכבא, ובגלל זה קבעו אותו יום ליום שמחה בכל שנה ושנה. ובאמת נקשר השם של בר כוכבא ליום הזה למנהג של המדורות ועוד.

אמנם אחרי שמעיינים בתיאורים של חז"ל על בר כוכבא עולים כמה תמיהות גדולות שדורשים עיון.

- ידוע ומפורסם שרבי עקיבא חשב שבר כוכבא הוא מלך המשיח. שמו האמיתי הוא בר כוזבה או בר כוזיבא, ורבי עקיבא קרא לו בר כוכבא על שם הפסוק "דרך כוכב מיעקב", כיוון שחשבו למשיח. דבר זה מופיע בירושלמי (תענית ד,ה). מה שלא כל כך מפורסם הוא שדבר זה היה שנוי במחלוקת שכתוב בירושלמי שם: "אמר ליה רבי יוחנן בן תורתא: עקיבא! יעלו עשבים בלחיך ועדיין בן דוד לא יבא". כלומר, בעוד שרבי עקיבא חשבו למלך המשיח רבי יוחנן בן תורתא חלק עליו ואמר שאין זה משיח בן דוד.

אולם הרמב"ם (מלכים יא,ג) בדברו על מלך המשיח לא הזכיר שדבר זה היה תלוי במחלוקת. אדרבא מהרמב"ם משמע שקביעה זו היתה מקובלת אצל כל חכמי ישראל. וז"ל שם: "ודימה הוא (רבי עקיבא) וכל חכמי ישראל שהוא מלך המשיח". וצריך עיון על הרמב"ם שציטט את הירושלמי ולא הביא את המחלוקת שם, אלא מדבריו משמע שלא היתה מחלוקת בזה?

- יתירה מזאת, כמה מההתנהגויות של בר כוכבא נראים לנו כדברים לא כל כך מתאימים לדמות שאנו מציירים לעצמנו שיהיה מלך המשיח. בר כוכבא קבע שמבחן הכניסה לקבוצת חייליו יהיה האומץ לקטוע את אצבעם בשיניהם! החכמים מיחו בו ואמרו לו שאין לעשות את בחורי ישראל לבעלי מומין. בר כוכבא שאל אותם אם לא אעשה כן איך אבדוק אותם, והחכמים ענו לו שכל חייל שאינו יכול לעקור עץ ארז מהאדמה בעוד הוא רוכב על סוסו לא יוכל להימנות על חייליו (ירושלמי תענית ד,ה).

דבר זה הוא תימה גדולה, האם זו דמות של מלך המשיח, אחד שגורם לחיילים להיות בעלי מומים?

- לפני יציאתו לקרב בר כוכבא היה מתפלל לפני רבונו של עולם: "רבוניה דעלמא, לא תסעוד ולא תכסוף" (אל תעזור ואל תחליש). גם זו תימה, הרי תפקידו של מלך המשיח הוא לתקן עולם במלכות ש-ד', וכי זו תפילה ראויה למלך המשיח!?

- עוד כתוב שם בירושלמי שכאשר חשד בר כוכבא בדודו רבי אליעזר המודעי שהוא משתף פעולה עם הרומים הוא בעט בו והרגו!

והשאלה גדולה מאד – איך חשב רבי עקיבא (וכל חכמי ישראל לפי הרמב"ם) שהאדם הזה עם התכונות הללו הוא מלכא משיחא?!

הרב יצחק אברבנאל (בספרו ישועות משיחו) נתן לנו המפתח לתשובת השאלות הללו. הוא שואל שאלות אחרות על תופעת בר כוכבא:

איך ר' עקיבא חשב שהוא משיח –

- הרי לפי החשבון של חישוב הקץ (מספר דניאל ועוד מקומות) הזמן של ביאת המשיח הוא הרבה אחרי זמנו של בר כוכבא?
- הוא לא היה רועה נאמן כמו שמלך המשיח מיועד להיות, שהרי הוא לא עסק בדבר המשפט בביתר?
- הוא לא היה מזרע דוד!

האברבנאל עונה שר' עקיבא באמת לא חשב שבר כוכבא הוא משיח בן דוד אלא מכיון שהוא לחם מלחמות ישראל והוא נקם נקמת עמו מאויביהם – ר' עקיבא חשב שבר כוכבא הוא משיח בן יוסף. תפקידו של משיח בן יוסף הוא להכשיר את הדרך לגאולה באופן פיזי, ובראש וראשונה ללחום מלחמות ישראל. תפקידו איננה ליצוק תוכן רוחני לעם ישראל, זהו התפקיד של משיח בן דוד. והוא זה שיתקן את כל העולם במלכות ש-די.

וכן כתב הגר"א בקול התור, שיש הבדל גדול בין תפקידיו של שני המשיחים. הוא מונה שם את תפקידיו של משיח בן יוסף, והם: קיבוץ גלויות, בנין ירושלים, והרחבת ארץ ישראל. "משיח בן יוסף הוא הכח הנסי המסייע לכל פעולה הנעשית באתערותא דלתתא על דרך הטבע. כי משיח בן יוסף מארץ, ומשיח בן דוד משמים". כלומר, משיח בן יוסף בא באתערותא דלתתא, ומשיח בן דוד באתערותא דלעילא. תפקידו של משיח בן דוד הוא השלמת החלק הרוחני בעם ישראל ובכל העולם כולו.

רעיון דומה אנו מכירים בהספדו של הרב קוק על הרצל "המספד בירושלים". שם רב קוק מדמה את הרצל והתנועה הציונית למשיח בן יוסף.

רבי עקיבא ידע שבר כוכבא אינו דמות רוחנית אלא ראה בו ההתחלה של הגאולה, סיום המלאכה היתה נעשית על ידי משיח בן דוד.

בגלל זה הרמב"ם לא הביא את דעת ר' יוחנן בן תורתא. בעצם לא היתה מחלוקת בין החכמים. ר' יוחנן הסכים שבר כוכבא יכול להיות משיח בן יוסף, הוא רק העיר שאי אפשר לייחס לו את התואר משיח בן דוד - יעלו עשבים בלחיך ועדיין בן דוד לא בא. (הערה: קצת קשה להכניס את זה ללשון הרמב"ם, כי על פניו נראה שהרמב"ם מדבר שם על משיח בן דוד, ולא מזכיר ענין משיח בן יוסף כלל).

תלמידי רבי עקיבא מתו בין פסח לעצרת. בין חג הגאולה הגשמית ובין חג התורה, מקור הרוחניות בישראל. כולם מתו באסכרה – מחלה של הגרון. מקום החיבור בין הגוף והראש (מקום הרוחניות של האדם). תלמידי רבי עקיבא היו חייבים לעשות את החיבור הזה בין הרוחני והגשמי שמסומל על ידי שני החגים הללו. אולם חיבור זה יכול להיות רק עם יש חיבור בין כל החלקים של עם ישראל. דא עקא שתלמידי ר' עקיבא לא נהגו כבוד זה לזה, ולכן לא היו יכולים ליצור את החיבור הזה בעם ישראל. לכן הם מתו, ולכן הם מתו דוקא אז, ולכן הם מתו מיתת אסכרה שמסמל את חסרון החיבור בין הגשמי והרוחני.

הגאולה תתקיים רק כשיחבר עולם החומר עם עולם הרוח, בזמן שיתלכדו משיח בן יוסף ומשיח בן דוד.

"ושמתי כדכד שמשותיך" (ישעיה נד, יב). המלה כדכד מופיעה רק פעם אחת בכל התנ"ך. ובגמ' (בבא בתרא עה, א) מופיעה מחלוקת לגבי פירושו: ושמתי כדכד שמשותיך - א"ר שמואל בר נחמני: פליגי תרי מלאכי ברקיעא, גבריאל ומיכאל, ואמרי לה: תרי אמוראי במערבא, ומאן אינון? יהודה וחזקיה בני רבי חייא, חד אמר: שוהם, וחד אמר: ישפה, אמר להו הקב"ה: להוי כדין וכדין.

שוהם היא אבנו של יוסף, ישפה היא אבנו של בנימין שבחלקו נבנה בית המקדש, מקום מרכז הרוחניות בעם ישראל. ומסביר המהרש"א שנחלקו מלאכי ארעא ומלאכי רקיע הללו בכחו של מי תבוא הגאולה ובנין בית המקדש - בכחו של משיח בן יוסף או בכחו של משיח בן דוד (שבית המקדש נבנה בחלקו של יהודה חוץ מרצועה שהיתה בחלקו של בנימין). והקב"ה פסק כדין וכדין – צריכים את הכח של שניכם, ורק כששניכם מאוחדים לאחד תבוא הגאולה.

ר' עקיבא חשב שבר כוכבא יתן את הכח של אבן השוהם של משיח בן יוסף, והוא ר' עקיבא ותלמידיו הם אשר יכניסו את הכח הרוחני בעם לתוך המסגרות הללו שבר כוכבא בנה, הם יציבו את אבן הישפה. הדבר לא קרה, כידוע, כי גרם החטא של שנאת חינם וחוסר כבוד בין החכמים.